

פרשת וירא התשע"ז

adk1010@gmail.com

הרב ארי דוד קאהן

1. בראשית פרק יח, א-לג

(א) וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאַלְנֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב בְּתַח־הָאֵהָל כַּחַם הַיּוֹם: (ב) וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְצִים עֹלְיוֹ וַיֵּרָא וַיִּרְץ לְקִרְאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה: (ג) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִמְנָה מִצְּאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵלֶיךָ תֵּעָבֵר מֵעַל עֲבֹדָה: (ד) יִקְחֶנְךָ מֵעַט־מִים וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם ... (ה) וְאָקַחְהָ פַת־לֶחֶם וְסִעְדּוּ לְבַכְּכֶם אַחַר תֵּעָבְרוּ כִּי־עַל־כֵּן עֲבַרְתֶּם עַל־עֲבֹדְכֶם וַיֹּאמְרוּ כֵּן תַעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: (ו) וַיִּמְהַר אַבְרָהָם הָאֵהָלָה אֶל־שָׂרָה וַיֹּאמֶר מִהָרִי שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח סֹלֶת לְיוֹשֵׁי וְעֵשִׂי עֲגוֹת: (ז) וְאֶל־הַבְּקָר רָץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בְּוֶבֶקָר רֶדֶד וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל־הַנְּעָר וַיִּמְהַר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ: ... (ח) וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כִּיעַת חַיָּה וְהִנֵּה־בֵן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וְשָׂרָה שִׁמְעַת פֶּתַח הָאֵהָל וְהוּא אֲחֵרָיו: (יא) וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זָקְנִים בָּאִים בַּיָּמִים חֲדָל לְהֵיוֹת לְשָׂרָה אֶרֶח כַּנְּשִׁים: (יב) וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אֲחֵרִי בְלֹתִי הֵיטֵה־לִּי עַד־נָה וְאֲדֹנָי זָקוּן: (יג) וַיֹּאמֶר ה' אֶל־אַבְרָהָם לָמָּה זֶה צִחַקְהָ שָׂרָה לֵאמֹר הֲאֵפֶה אֲמַנְנָם אֵלֶּךָ וְאֲנִי זָקְנָתִי: (יד) הֲיִפְלֵא מִה' דְּבָר לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כִּיעַת חַיָּה וְלִשְׂרָה בֵן: ... (טו) וַיִּקְמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקֹפוּ עַל־פְּנֵי סָדֶם וְאַבְרָהָם הִלֵּךְ עִמָּם לְשִׁלְהֶם: (יז) וְה' אָמַר הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה: (יח) וְאַבְרָהָם הָיָה יְהִינָה לְגוֹי גָדוֹל וְעַצוֹם וְנִבְרָכְוִיבוּ כָל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: (יט) כִּי יִדְעַתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצֵא אֶת־בְּנָיו וְאֵת־בֵּיתוֹ וְאֲחֵרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָדְךָ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הִבִּיא ה' עַל־אַבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר־דִּבַּר עֲלָיו: (כ) וַיֹּאמֶר ה' וַעֲקַת סָדֶם וְעַמּוּרָה כִּי־רָבָה וַחֲטָאתָם כִּי כָבְדָה מְאֹד: (כא) אֶרְדֶּה־נָּא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעֲקוּתָהּ הַבְּאָה אֵלַי עֲשׂוּ כָלָה וְאִם־לֹא אֲדַעָה: (כב) וַיִּפְנּוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ סָדָמָה וְאַבְרָהָם עֹדְנָו עִמָּד לְפָנָי ה': (כג) וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הָאֵף תִּסְפֶּה צְדִיק עִם־רָשָׁע: (כד) אוּלַּי גַּשׁ חַמְשִׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר הָאֵף תִּסְפֶּה וְלֹא־תִשָּׂא לְמָקוֹם לְמַעַן חַמְשִׁים הַצְּדִיקִים אֲשֶׁר בְּקִרְבָּהּ: (כה) חֲלָלָה לָךְ מַעֲשֵׂתוֹ בְּדָבָר הַזֶּה לְהַמִּית צְדִיק עִם־רָשָׁע וְהִנֵּה כַצְּדִיק כַּרְשָׁע חֲלָלָה לָךְ הַשֹּׁפֵט כַּל־הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט: (כו) וַיֹּאמֶר ה' אִם־אֶמְצָא בְּסָדֶם חַמְשִׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר וְנִשְׂאֵתִי לְכָל־הַמָּקוֹם בַּעֲבוּרָם: ... (לב) וַיֹּאמֶר אֶל־נְאִי יַחַר לֵאדֹנָי וְאֲדַבְּרָה אֶף־הַפֶּעַם אוּלַּי יִמְצָאוּן שָׁם עֲשָׂרָה וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית בַּעֲבוּר הָעֲשָׂרָה: (לג) וַיִּלָּךְ ה' כַּאֲשֶׁר כָּלָה לְדַבֵּר אֶל־אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לְמָקוֹמוֹ:

2. חזקוני בראשית פרשת וירא פרק יח פסוק יב

(יב) ותצחק שרה כשבא תשרי אחר בשורת המלאכים וראתה בעצמה שלא נתעברה מיד נתייאשה מן הבשורה שלא היה לה רק ששה חדשים עד הפסח, ולא האמינה כמו אברהם לפי שאברהם עמד לו מפי הקדוש ברוך הוא ולכן האמין אבל שרה לא שמעה אלא מפי המלאכים והיא היתה סבורה שבני אדם הם, והיתה מסתכלת במעיה ואומרת אפשר קרביים הללו טוענין ולד, מיד, באותו פרק בתשרי ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקה שרה, למועד אשוב אליך, פי' למועד אשר קבע המלאך זהו פסח הבא אשוב אליך, כמו שאמר כעת חיה ולשרה בן. וכן עיקר הפי' שתי פעמים נתבשרה דקים לן פסח היה כשבאו המלאכים כמו שפי' רש"י, ועוד מדכתיב לאלתר גבי לוט ומצות אפה, לתשרי אחרון צחקה בקרבה כדמוכח בר"ה דבעי התם אימת קאי כדאמר למועד אשוב אליך ומסיק דקאי בתשרי. ועוד ר' אליעזר ור' יהושע דאמרי תרויהו בר"ה נפקדה שרה ורחל וחנה.

3. ספורנו בראשית פרשת וירא פרק יח פסוק יב

ותצחק שרה. שחשבה שהיה דבר המלאך ברכת נביא בלבד, כענין אלישע (מ"ב ד, טז), לא נבואה ושליחות האל יתברך. וחשבה שלא יושג זה בזקנים בכרכת שום נביא, כי אמנם להשיב הבחרות אחר הזקנה הרי הוא כתחיית המתים, שלא תהיה זולתי במצות האל פרטית. או בתפלה משגת חן מאתו:

4. פנים יפות בראשית פרשת וירא פרק יח פסוק יב

ויותר נראה לפרש לפי שכבר קודם המילה אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם שתלד שרה ולא הגיד לה, שהרי הלך המלאך לבשר את שרה. והטעם שכל הנביאים אף שראו מראות עליונים אם לא היה

הציווי שיגידו לישראל, לא היו רשאים להגיד מה שראו, ויחזקאל הנביא היה הציווי מהשי"ת שיגלה מה שראה לכך היה רשות להגיד, ואברהם לא היה לו רשות להגיד לשרה מ"ש לו השי"ת, והמלאך שבא לבשר לשרה לא דיבר עם שרה אלא עם אברהם שיאמר לה. לכן מה שאמר השי"ת לאברהם למה זה צחקה שרה אין זה שאלה לאברהם, אלא שצוה השי"ת לאברהם לומר לה, וכן אמר לה בשליחות השי"ת, וכיון שהדיבור היה מאברהם לשרה יתכן לומר ואני זקנתי דהיינו אברהם עצמו סיבב הדבר שאמרה ואדני זקן, ולשון ואני זקנתי לכל הפירושים הנ"ל מובן מ"ש שרה לא צחקתי לא היה כונתה להכחיש מאמר השי"ת, אלא דאמרה לא צחקתי לפי כוונת אברהם, אלא הצחוק היה על עצמה ולא פירשה דבריה מפני כבודו של אברהם:

5. מלבי"ם בראשית פרשת וירא פרק יח פסוק יב

(יב) השאלות (יב - טו) למה צחקה שרה ולא האמינה לדברי המלאך, ואיך כחשה לאמר לא צחקתי. שרה אמרה ואדוני זקן וה' אמר ואני זקנתי:

ותצחק שרה. עי"כ צחקה שרה ושמחה מאד לאמר אחרי בלתי היתה לי עדנה, כי כבר שמעה מפי אברהם שהבטיח ה' שתלד בן וששנה שמה להקרא שרה, ובודאי האמינה לדברי ה', רק שבאשר עד עתה לא היה לה וסת, וכפי הטבע א"א שתתעבר כי מזון הולד הוא מן הדמים, ואשה שפסקו דמיה א"א שתתעבר אם לא עפ"י נס גדול כבריאה חדשה, וכל העושים לו נס מנכין לו מזכותיו, כי מי שיצטרך ה' לשנות עבורו סדרי בראשית יחקרו אחר מעשיו, וגם אם ימצא ראוי לזה ינוכה לו משכרו, משא"כ עתה שאחרי בלתי היתה לי עדנה וחזרתי לימי עלומי, שיהיה לי וסת הדמים שמעתה אוכל להתעבר כפי הטבע, וע"ז שמחה מאד כי לא ינוכה מזכותיה. אולם אדוני זקן, הוא לא חזר לימי עלומי ואצלו יצטרך ה' לעשות חדשות ולהפליא פליאות וינוכה מזכותיו, והיה הצחוק והשמחה מה שהיא לא תצטרך לנס גדול:

6. העמק דבר בראשית פרשת וירא פרק יח פסוק יב

אחרי בלתי וגו' ואדוני זקן. מתחלה כשהגיד לה אברהם דבר ה' לא צחקה ולא התפלאה מזה, וידעה שלא יפלא מה' לתת הריון גם לאבן, אבל בראותה שהיא נעשית ילדה והיתה לה עדנה, הרי רצונו ית' שהלידה תהיה בדרך הטבע, וא"כ התפלאה על מה שאדוני זקן, שלא ראתה באברהם שום שנוי על פניו מכאשר היה, וזהו מאמרה אחרי בלתי היתה לי עדנה, ומ"מ ואדוני זקן:

7. העמק דבר בראשית פרק יב

(ד) כאשר דבר אליו ה'. א"א לפרש כמו שדבר, שהרי במקרא הסמוך פורש הכתוב יותר, ותו למאי כתיב וילך אתו לוט, הא מפורש בסמוך ואת לוט בן אחיו, [והרא"ש פ' הבע"י סי' י"ב פ"א שהיו שני הליכות, הראשונה ה' כשהיה בן שבעים ואז נאמר לאברהם פרשת ברית בין הבתרים, וחזר ויצא שנית בן ע"ה שנה, ועי' בקרבן נתנאל שם, וכ"ז פלא, ועי' מש"כ להלן ט"ו ז' ב' ברית בין הבתרים], אלא משמעות כאשר דבר תכף ומיד כשדבר, [ולזה כיון רש"י במדבר כ' כ"ז בפ"א ויעש משה כאשר צוה ה', אף על פי שהיה קשה לו לא עכב, ופ"א כאשר תכף ומיד, ועי' מש"כ שם י"ז י"ב], ולא המתין על הכנה הדרושה לזה, וכדי שלא יהיו לו עכובים ממכירת חפציו וכדומה יצא תכף ומיד ולוט הלך אתו, והניח אשתו ושאר בני ביתו בעיר עד שמכרו הכל, והוא נתעכב מעט בדרך, ומאחר שכבר יצא מעירו והחזיק בדרך, ראו אנשיו להכין הכל ובאו כולם אצלו, ואז כתיב (ה) ויקח אברם. ... וילך למסעיו שהלך לאט לאט לפי הכבודה שעמו, כן היה כאן אחר שהחזיק בדרך וידע שלא יהיה לו מניעה מגוף הליכה, שוב ראה לחוש לאבידת הממון וכל היקום, אף על גב שהוא נגד הזריזות לגמר המצוה, מכ"מ גם שמירת נכסים הוא ענין ראוי לחוש, ...

8. רא"ש מסכת יבמות פרק ו סימן יב

ומה שלא עלתה לאברהם ישיבת חוצה לארץ לפי שצוה לו המקום לך לך מארצך אל הארץ אשר אראך^(ט) ונתעצל ולא הלך^(י) ואף אחר שבא לארץ ישראל חזר למקומו שהרי בברית בין הבתרים היה אברהם בן שבעים שנה כי גלות מצרים שנאמר בו כי גר יהיה זרעך התחילו משנולד יצחק ומה שנאמר ויהי מקץ ארבע מאות ושלושים שנה אותם שלשים שנה היו מברית בין הבתרים עד לידת

יצחק נמצא שהיה אברהם בבין הבתרים בן שבעים שנה ובאותה שנה (ב"א שעה) בא"י היה כי נאמר לו ולזרעך נתתי את הארץ הזאת וכתוב ואברם בן שבעים שנה [וחמש שנים] בצאתו מחרן אלא ודאי משבא לארץ חזר לחרן ועל זה נענש... מנעם גם מלהוליד כמו באברהם שמנעו העון מלהוליד

9. קרבן נתנאל מסכת יבמות פרק ו סימן יב

[ט] ונתעצל ולא הלך. למד רבינו זה מדמצינו שהיה בין הבתרים בן ע' שנים וברית הזו היא בא"י ובצאתו מחרן היה בן ע"ה שנים נמצא שהלך פעם אחת טרם נסיעתו מחרן בן ע"ה שנים ובמקרא אין בידינו אלא הליכה א' בן ע"ה שנים כדכתיב וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט. ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן ועוד בתחלה אמר הכתוב וילך אתו לוט ואח"כ אמר ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו גו' הלא כבר הלך לוט עם אברם ומה זו קיחה. אלא ש"מ הא דכתיב וילך אברם וילך אתו לוט היא ההליכה ראשונה לא"י ולא הלך עמו כי אם לוט לבדו לתור להם מקום מנוחה ולראות את עין הארץ ובן ע"ה שנים היתה הליכה שניה. וזהו ההתעצלות של אברהם אבינו שלא הלך בתחלה עם שרה אשתו וכל רכושו ונפשות ביתו. ...

10. דברים פרק כה, א

(א) פִּי־יְהוָה רִיב בֵּין אֲנָשִׁים וּנְגָשׁוּ אֶל־הַמִּשְׁפָּט וּשְׁפָטוּם וְהִצְדִּיקוּ אֶת־הַצְדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת־הַרְשָׁע:

11. בראשית פרק יג, ז-יג

(ז) וַיְהִי־רִיב בֵּין רְעֵי מְקַנְה־אֲבָרָם וּבֵין רְעֵי מְקַנְה־לוֹט וְהַפְּנֻעֵנִי וְהַפְּרֹזִי אֲזַ יֵשֵׁב בְּאֶרֶץ: (ח) וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֶל־לוֹט אֲלֹנָא תְּהִי מְרִיבָהּ בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין רְעֵי וּבֵין רְעֵיךָ פִּי־אֲנָשִׁים אֲחִים אֲנַחְנוּ... (יא) וַיִּבְחַרְלוּ לוֹט אֶת כָּל־כֶּפֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּסַּע לוֹט מִקְדָּם וַיִּפְרְזוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו: (יב) אֲבָרָם יָשָׁב בְּאֶרֶץ־כְּנָעַן וְלוֹט יָשָׁב בְּעַרְי הַכֶּכֶר וַיֵּאָהֵל עַד־סְדֹם: (יג) וְאֲנָשֵׁי סְדֹם רָעִים וְחָטָאִים לֵה' מְאֹד:

12. בראשית פרק יד, י-כד

(י) וַעֲמַק הַשָּׂדִים בְּאֶרֶת בְּאֶרֶת חֲמָר וַיִּגְסוּ מִלֶּד־סְדֹם וַעֲמָרָה וַיִּפְלוּ־שָׁמָּה וְהַנְּשָׂאִים תָּרָה גָסוּ: (יא) וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־רֶכֶשׁ סְדֹם וַעֲמָרָה וְאֶת־כָּל־אֲכָלָם וַיִּלְכּוּ: (יב) וַיִּקְחוּ אֶת־לוֹט וְאֶת־רֶכְשׁוֹ כְּדָתִי אֲבָרָם וַיִּלְכּוּ וְהוּא יָשָׁב בְּסְדֹם: (יג) וַיְבֹא הַפְּלִיט וַיִּגַּד לְאֲבָרָם הָעֵבְרִי וְהוּא שָׁכַן בְּאֵלְנֵי מִמְרָא הָאֲמֹרִי אֲחִי אֲשֶׁר־לִי וְאֲחִי עֶזְרָה וְהֵם בְּעַלֵי בְרִית־אֲבָרָם: (יד) וַיִּשְׁמַע אֲבָרָם כִּי נִשְׁבָּה אָחִיו וַיִּרַק אֶת־חֲנִיכָיו וַיִּלְיָדִי בֵיתוֹ שְׁמֹנֶה עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּרְדֹּף עַד־דֶּן: (טו) וַיִּחַלֵּק עֲלֵיהֶם לְלֵילָה הוּא וְעַבְדָּיו וַיִּכְּסוּ וַיִּרְדְּפֻם עַד־חֹזֶה אֲשֶׁר מִשְׁמָאל לְדַמְשָׁק: (טז) וַיֵּשֵׁב אֶת כָּל־הָרֶכֶשׁ וְגַם אֶת־לוֹט אָחִיו וְרֶכְשׁוֹ הַשֵּׁיב וְגַם אֶת־הַנְּשִׁים וְאֶת־הָעַמִּים: (יז) וַיֵּצֵא מִלֶּד־סְדֹם לְקִרְאָתוֹ אֲחִרֵי שׁוּבוֹ מִהַכּוֹת אֶת־כְּדָרְלַעְמֶר וְאֶת־הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ אֶל־עַמְקָ שׁוּהָ הוּא עַמְקָ הַמֶּלֶךְ: (יח) וּמִלְכֵי־צִדְקָ מֶלֶךְ שְׁלֹם הוֹצִיא לָחֶם וְגַיִן וְהוּא כְּהֵן לְאֵל עֲלִיוֹן: (יט) וַיִּבְרַכְהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אֲבָרָם לְאֵל עֲלִיוֹן קִנְהָ שָׁמַיִם וְאֶרֶץ: (כ) וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיוֹן אֲשֶׁר־מָגֵן צָרִיךָ בְּיָדְךָ וַיִּסְמְלוּ מֵעַשָׂר מְכַל: (כא) וַיֹּאמֶר מִלֶּד־סְדֹם אֶל־אֲבָרָם תְּוֹלֵי הַנְּפֶשׁ וְהָרֶכֶשׁ קִחְתֶּם: (כב) וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֶל־מֶלֶךְ סְדֹם הַרְמֵתִי יְדֵי אֱלֹהֵי אֵל עֲלִיוֹן קִנְהָ שָׁמַיִם וְאֶרֶץ: (כג) אִם־מְחוּסָ וְעַד שָׂרוּף־נִעַל וְאִם־אֶקַּח מִכָּל־אֲשֶׁר־לְךָ וְלֹא תֹאמֶר אֲנִי הִעֲשֵׂרְתִי אֶת־אֲבָרָם: (כד) בַּלְעֲדֵי רַק אֲשֶׁר אֲכָלוּ הַנְּעָרִים וְחִלְקֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הִלְכּוּ אִתִּי עֶזְרָה אֲשֶׁר־לִי וּמִמְרָא הֵם יִקְחוּ חֵלְקָם: ס

13. יחזקאל פרק טז, מט-נ

(מט) הִנֵּה־נָהָה הָיָה עֵזֶן סְדֹם אַחֻתָּךְ גָּאוֹן שִׁבְעַת־לָחֶם וְשִׁלְנוֹת הַשְּׂקֵט הָיָה לָהּ וּלְכַנּוּתֶיהָ וַיִּדְעֵנִי וַאֲבִיוֹן לֹא הִחֲזִיקָה: (נ) וַתַּגְבִּינָה וַתַּעֲשִׂינָה תוֹעֵבָה לְפָנַי וְאָסִיר אֶתְהֵן כַּאֲשֶׁר רָאִיתִי: ס

14. מלבי"ם יחזקאל פרק טז

(מט) הנה זה היה עון סדם אחותך. העון שעליהם היו ראויים לעונש היה על מצות שבין אדם לחברו, מה שיד עני ואביון לא החזיקה וזה היה עון סדום שהעון הוא מה שמעוה במזיד בעצת שכלו, כי לא עשו זה מפני הדוחק כי היה גאון שבעת לחם, ולא מפני שלא היה להם שלום שאז יאצרו אוצרות בר ולחם ליום קרב ומלחמה וימי מצור, כי שלות השקט היה לה, ובכ"ז יד עני ואביון לא החזיקה מפני שהיו להם נימוסים רעים ומשפטים בל יחיו בהם, שהי' הנימוס אצלם שלא להטיב עם דל וחסר לחם:

(נ) ותגבהינה. ומפני גבהות לבם עשו תועבה לפני, ועי"כ ואסיר אתהן כאשר ראיתי, בעת ראיתי מעשיהם כמ"ש ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו, שהוא ע"מ ששלח מלאכיו לראות, ואז עשו תועבה לפני, מה שרצו לבא עליהם במש"ז שקרוי תועבה, אז הסירותי אותם והפכתי משורש ערים:

15. פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית פרשת וירא פרק יח סימן יט

את בניו ואת ביתו אחריו לעשות צדקה ומשפט. בתחלה צדקה ולבסוף משפט, שהיה עושה סעודות לכל עובר ושב, ולאחר אכילתו היה אומר לו אמור ברוך מי שאמר והיה העולם שאכלת משלו, אם היה אומר מוטב, ואם לאו היה אומר לו תן לי הדמים ממה שאכלת הרי משפט, לפיכך היה כל עובר ושב קורא בשם ה' אל עולם:

16. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק לג

עשרה דורות מנח ועד אברהם וכי מה צורך לבאי עולם בכך אלא ללמד שכל אותן הדורות היו מכעיסין לפניו ולא היה אחד מהם שיהלך בדרכי הקדוש ברוך הוא עד שבא אברהם אבינו והלך בדרכי הקדוש ברוך הוא שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת מצותי חקותי ותורותי (בראשית כ"ו ה'). תורה אחת אין כתיב כאן אלא תורות הרבה. מנין לו. אלא מלמד שזימן הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו שתי כליותיו כשני חכמים והיו מבינות אותו ויועצות אותו ומלמדות אותו חכמה כל הלילה שנאמר אברך את ה' אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי (תהלים ט"ז ז). ולא עוד אלא שהיה אברהם אבינו עושה צדקה תחלה ואח"כ משפט שנאמר כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט (בראשית י"ח ט'). בזמן ששני בעלי דינין באין לפני אברהם אבינו לדין ואמר אחד על חברו זה חייב לי מנה היה אברהם אבינו מוציא מנה משלו ונותן לו ואמר להם סדרו דיניכם לפני. וסדרו דינן. כיון שנתחייב אחד לחבירו מנה אמר לזה שבידו המנה תן המנה לחבירך. ואם לאו אמר להם חלקו מה שעליכם והפטרו לשלום. אבל דוד המלך לא עשה כן אלא עושה משפט תחלה ואחר כך צדקה שנאמר ויהי דוד עושה צדקה ומשפט לכל עמו (שמואל ב' ח' ט'). בזמן שבעלי דינין באין לדין לפני דוד המלך אמר להם סדרו דיניכם. כיון שנתחייב אחד לחבירו מנה היה מוציא מנה משלו ונותן לו ואם לאו אמר להם חלקו מה שעליכם והפטרו בשלום:

17. הרחב דבר בראשית פרשת וירא פרק יח פסוק יט

(א) צדקה ומשפט. באדר"נ פ' ל"ג תניא ולא עוד אלא שהיה אברהם אבינו עושה צדקה תחלה ואח"כ משפט שנאמר כי ידעתיו וגו' לעשות צדקה ואח"כ משפט, ... אבל דוד לא חשש לזה משום שמלך אינו נותן משלו אלא משל צבור, וכל צרכיו של המלך על הצבור תלוי, וחובה על ישראל להעשירו יותר מכולם כמש"כ בהר"ד שמות ל"ח מקרא כ"א ע"ש:

18. רש"י בראשית פרק יח

(כא) אַרְדֵּה־נָא - לְמַד לְדִינִים שְׁלֵא יִפְסְקוּ דִינֵי נְפֻשׁוֹת אֱלֹא בְרֵאִיהּ, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁפְּרָשְׁתִּי בְּפָרְשַׁת הַפְּלָגָה דְּבַר אַחַר אַרְדֵּה נָא לְסוּף מַעֲשֵׂיהֶם:
(לג) וַיִּלְדֵּה ה' וגו' - פִּינֵן שְׁנַשְׁתַּתֵּק הַסְּנִיגוֹר הַלֵּךְ לוֹ הַדִּין:
וְאַבְרָהָם שָׁב לְמִקְמוֹ - נִסְתַּלַּק הַדִּין נִסְתַּלַּק הַסְּנִיגוֹר, וְהַקְּטִיגוֹר מְקַטְרֵג וְלִפְיֵכָה וַיָּבֵאוּ שְׁנֵי הַמְּלָאכִים סְדוּמָה לְהַשְׁחִית:

19. רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ט הלכה א

סְנֵה־דִין שְׁפַתְחוּ בְּלִפְנֵי נְפֻשׁוֹת תְּחִלָּה וְאָמְרוּ בְּלֵן חֵיב הָרִי זֶה פְּטוֹר עַד שִׁיְהִיו שָׁם מְקַצֵּת מִזְפִּין שִׁיְהִיפוּ בְּזַכּוֹתוֹ וַיִּרְבוּ הַמְּחִיבִין וְאַחַר כֵּן יִהְיֶה: